

Instrumentarium passend onderwijs

Werken met het schoolondersteuningsprofiel

Voorwoord

1. Inleiding
  2. Basisondersteuning en extra ondersteuning
  3. Kenmerken van het schoolondersteuningsprofiel
  4. De inhoud van het schoolondersteuningsprofiel
  5. De functies van het schoolondersteuningsprofiel
- Bijlage: het wettelijk kader en het referentiekader

Colofon

Uitgever: PO-Raad / Utrecht
Auteurs: drs. Ron Benjamins, Dick Rasenberg
Datum uitgave: april 2012

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorwoord

Deze publicatie is onderdeel van het instrumentarium passend onderwijs. Het instrumentarium is een reeks handreikingen die besturen en directies ondersteunt bij de praktische uitwerking en realisatie van passend onderwijs, zoals dat in het wettelijk en referentiekader wordt omschreven. Het gaat om handreikingen, waarin praktisch toepasbare uitwerkingen, checklists, faseringen, modellen, overzichten en good practices zijn opgenomen. Het geheel hiervan wordt aangeduid met de term 'instrumentarium'.

Het instrumentarium wordt ontwikkeld en gepubliceerd onder verantwoordelijkheid van de PO-Raad.

Er is een kernteam ingericht dat als klankbord functioneert, met het oog op de kwaliteit, functionaliteit en de onderlinge samenhang van het instrumentarium.

Het instrumentarium is een uitwerking van het referentiekader passend onderwijs, dat opgesteld is door de sectorraden. Voor dit referentiekader geldt de richtlijn: 'pas toe of leg uit'. Samenwerkingsverbanden, besturen en scholen kunnen zich verantwoorden door te verwijzen naar het referentiekader, of uit te leggen op welke punten en om welke reden anders gehandeld wordt dan in het referentiekader wordt aangegeven.

Het instrumentarium is een directie uitwerking van het referentiekader. Het is niet verplicht om het instrumentarium te volgen.

Thieu van Hintum, projectleider (V)SO
Dick Rasenberg, projectleider PO

1. Inleiding

De afgelopen jaren zijn veel scholen, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden al gewend geraakt aan het idee dat zij een schoolondersteuningsprofiel moeten opstellen, in verband met de invoering van passend onderwijs. Veel scholen hebben al zo'n profiel opgesteld.

In de loop van de tijd zijn steeds nieuwe functies en kenmerken toegevoegd aan het profiel. Dat mag ook blijken uit de verschillende namen die eraan zijn gegeven. Aanvankelijk heette het een zorgprofiel, toen een onderwijszorgprofiel en nu een schoolondersteuningsprofiel.

In hoofdlijn is het idee van het profiel steeds gelijk gebleven. Het document geeft weer welke mogelijkheden een school heeft voor de ondersteuning van leerlingen met uiteenlopende onderwijsbehoeften.

Daarmee levert het schoolondersteuningsprofiel een bijdrage aan de omslag van het denken in kindkenmerken, naar het denken in onderwijsbehoeften. In de oude systematiek werd geld vrijgemaakt als een stoornis kon worden vastgesteld bij een leerling; dat gaf een prikkel om indicaties aan te vragen. In de nieuwe systematiek wordt geld vrijgemaakt voor het beantwoorden van onderwijsbehoeften; dat geeft een prikkel om het onderwijsaanbod voor specifieke onderwijsbehoeften in kaart te brengen. Daarvoor is het ondersteuningsprofiel bedoeld.

Eind 2011 zijn stukken naar de Tweede Kamer gestuurd waarin de invoering van passend onderwijs is uitgelijnd. Het gaat om wetwijzigingen met een memorie van toelichting en om een referentiekader, waarin de sectorraden de invoering van passend onderwijs op hoofdlijn hebben uitgewerkt voor de onderwijspraktijk. Nu het wettelijk kader en het referentiekader vaste vorm hebben gekregen, is beter dan enkele jaren geleden vast te stellen welke functie het ondersteuningsprofiel heeft en waaraan het moet voldoen.

De beschrijvingen in deze handreiking zijn toegespitst op het regulier basisonderwijs. Scholen voor speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs hebben ook de wettelijke verplichting een schoolondersteuningsprofiel op te stellen. Voor deze scholen zal een specifieke handreiking verschijnen.

In de tekst wordt hier en daar beknopt verwezen naar aspecten van passend onderwijs, waar het schoolondersteuningsprofiel nauw mee samenhangt, zoals financieel beleid, ondersteuningstoewijzing en het werken met een ontwikkelingsperspectief. De verwijzingen zijn beknopt, omdat op al deze aspecten uitvoerige handreikingen zullen verschijnen.

2. Basisondersteuning en extra ondersteuning

In het schoolondersteuningsprofiel beschrijft een school haar mogelijkheden om leerlingen te ondersteunen die extra onderwijsbehoeften hebben.

Daarvoor worden veel gegevens verzameld, die direct en indirect betrekking hebben op de mogelijkheden van de school. Het gaat bijvoorbeeld om gegevens over de aanwezige deskundigheid in het team, de ruimte die er is om aandacht en tijd te schenken aan de leerlingen, de methodieken en voorzieningen waarover het team beschikt, de kwaliteit van de organisatie, enzovoort.

Al deze gegevens worden gebruikt om de ondersteuning die de school kan bieden te beschrijven op twee niveaus: basisondersteuning en extra ondersteuning. Aan de hand van deze niveaus kan een school haar eigen kwaliteiten en ambities in kaart brengen.

Voor schoolbesturen en het samenwerkingsverband vormen de niveaus van ondersteuning één van de pijlers onder het nieuwe beleid voor de toewijzing van ondersteuning aan leerlingen en de toewijzing van middelen aan scholen.

In eerdere publicaties waren de begrippen 'basis-, breedte- en dieptezorg' leidend. In de huidige beleidsvoorstellen gaat het om basisondersteuning en extra ondersteuning.

Basisondersteuning

Basisondersteuning is een rijker begrip dan basiskwaliteit. Basisondersteuning omvat vier aspecten:

- Basiskwaliteit
(Dit verwijst naar de minimale onderwijskwaliteit die gemeten wordt door het toezichtkader van de inspectie van het onderwijs. Scholen die onder basistoezicht van de inspectie van het onderwijs vallen, hebben hun basiskwaliteit op orde.)
- preventieve en lichte curatieve interventies
(zoals een aanbod voor leerlingen met dyslexie, of een aanpak voor het voorkomen van gedragsproblemen)
- onderwijsondersteuningstructuur
(onder andere de manier waarop de school de ondersteuning heeft georganiseerd en met andere organisaties en specialisten samenwerkt)
- planmatig werken
(onder andere de manier waarop de school nagaat welke onderwijsbehoefte leerlingen hebben, daarop een passend onderwijsaanbod organiseren en dat evalueren).

In het schoolondersteuningsprofiel wordt een groot aantal gegevens verzameld, die betrekking hebben op de aspecten van de basisondersteuning.

Het samenwerkingsverband stelt vast wat het niveau van basisondersteuning is, waaraan alle deelnemende scholen zullen voldoen. Binnen het samenwerkingsverband kunnen specifieke afspraken worden geformuleerd over bijvoorbeeld het aanbod van de scholen voor leerlingen met dyscalculie, de positie van intern begeleiders in de school, de manier waarop groepsplannen worden opgesteld, enzovoort. Elk samenwerkingsverband bepaalt een eigen niveau van basisondersteuning, dat per samenwerkingsverband kan verschillen. De scholen die aan een samenwerkingsverband deelnemen, zullen (gaan) voldoen aan de afspraken die gemaakt zijn over de invulling van de basisondersteuning. De schoolondersteuningsprofielen van alle scholen uit het samenwerkingsverband zullen richting geven aan de invulling van de basisondersteuning; uit het overzicht van alle profielen kan opgemaakt worden welke basisondersteuning haalbaar is.

Het kan zijn dat scholen op sommige onderdelen niet aan de vastgestelde basisondersteuning kunnen voldoen, en op sommige onderdelen een veel hoger niveau van ondersteuning kunnen realiseren dan de vastgestelde basisondersteuning. Dat blijkt dan uit de gegevens die verzameld zijn in het schoolondersteuningsprofiel.

Extra ondersteuning

De extra ondersteuning geeft de mogelijkheden van de school weer die de afgesproken basisondersteuning overstijgen. De extra ondersteuning wordt georganiseerd in de vorm van arrangementen. Deze arrangementen kunnen licht en kortdurend van aard zijn, of zwaar en langdurig. De arrangementen worden door de school gerealiseerd, al dan niet met behulp van middelen, menskracht of expertise van buiten de school.

Een compleet arrangement bestaat uit vijf aspecten:

- de aanwezige deskundigheid binnen het team van leerkrachten;
- de aandacht en tijd die het team kan vrijmaken voor een leerling;
- de protocollen, aanpakken en methodieken en materialen die de school heeft;
- de mogelijkheden van het schoolgebouw;
- de samenwerkingsrelaties met onderwijs- en ketenpartners.

Bij de beschrijving van extra ondersteuning die de school kan bieden, is de aanwezige deskundigheid een belangrijke factor. Of leraren en andere medewerkers deskundig zijn op het gebied van specifieke onderwijsbehoeften, bepaalt vaak in eerste instantie het antwoord op de vraag of een school iets kan betekenen. De deskundigheid kan zowel bestaan uit behaalde diploma's of certificaten, als uit opgedane ervaring.

Een school die zelf al veel kan, zal de 'extra ondersteuning' niet als extra ervaren, maar als heel gewone ondersteuning die deel uitmaakt van het reguliere aanbod. Toch is er ook voor zo'n school sprake van extra ondersteuning, in vergelijking met het afgesproken niveau van basisondersteuning in het samenwerkingsverband.

Het kan ook voorkomen dat een school wel voldoet aan de afgesproken basisondersteuning en geen extra ondersteuning biedt.

3. Kenmerken van het schoolondersteuningsprofiel

In de eerste plaats is belangrijk dat uit de gegevens van het schoolondersteuningsprofiel opgemaakt kan worden of de school voldoet aan de basisondersteuning en welke mogelijkheden voor extra ondersteuning de school heeft.

Daarnaast is er nog een aantal kenmerken waaraan een goed schoolondersteuningsprofiel voldoet.

Relatie met ambities

In het ondersteuningsprofiel beschrijft de school welke ondersteuning zij nu kan realiseren. Daarnaast wordt ook beschreven hoe de school zich wil ontwikkelen. Daarmee wordt inzichtelijk welke mogelijkheden er in de toekomst waarschijnlijk zullen zijn.

Het samenwerkingsverband geeft in haar ondersteuningsplan aan met welk beleid welke ambities ondersteund kunnen worden.

Handelingsgerichte terminologie

Het ondersteuningsprofiel moet inzicht bieden in de mate waarin de school kan voorzien in onderwijsbehoeften van de leerlingen. Aan de hand daarvan kan worden gezien of de school kan bieden wat de leerling nodig heeft, of wat nog georganiseerd moet worden om in de behoeften van de leerling te voorzien.

Dit brengt met zich mee, dat de toekenning van extra ondersteuning plaatsvindt op basis van handelingsgerichte diagnostiek. Daarbij staat de vraag van de leerling centraal binnen de context van de leefomgeving, waaronder de klas of groep. De mogelijkheden van het kind, de ouders en de leerkracht bepalen alle drie wat er nodig is.

Handelingsgerichte diagnostiek vertaalt de onderwijsbehoefte in directe en haalbare handelingssuggesties. Dus niet de beperking of stoornis van de leerling is leidend bij het bepalen van wat er nodig is, maar wel de ondersteuningsbehoefte binnen de context van de school- én thuissituatie.

De omschrijvingen van het schoolondersteuningsprofiel worden dan ook in handelingsgerichte termen gesteld. Dus niet: 'de school kan omgaan met leerlingen die een aandachtstoornis hebben', maar liever: 'de school is in staat om meerdere (verlengde) instructiemomenten te organiseren, beschikt over prikkelarme werkplekken, heeft een doorgaande lijn vanaf de kleutergroepen bij het aanleren van uitgestelde aandacht', enzovoort.

Onderling vergelijkbaar

Het schoolondersteuningsprofiel bestaat uit zakelijke gegevens en beschrijvingen, die zo zijn weergegeven dat ze onderling vergelijkbaar zijn en 'gestapeld' kunnen worden tot een totaaloverzicht van het samenwerkingsverband. Op basis daarvan bepaalt het samenwerkingsverband of een continuüm van ondersteuning wordt aangeboden en aan de zorgplicht wordt voldaan, om voor iedere leerling passend onderwijs te bieden.

Het is wenselijk dat alle scholen van een samenwerkingsverband het ondersteuningsprofiel opstellen op dezelfde manier, met hetzelfde instrument. Maar in de praktijk zal het voorkomen dat niet alle scholen binnen het samenwerkingsverband werken met dezelfde opzet voor een schoolondersteuningsprofiel. Hoewel dat niet zo efficiënt is, is dit overkomelijk.

Als uiteenlopende ondersteuningsprofielen binnen één verband worden opgesteld, is het nodig dat in een bovenschools overzicht de verzamelde schoolgegevens met elkaar vergeleken en op één noemer worden gebracht. Op basis van dit bovenschools overzicht is het mogelijk uitspraken te doen over het geheel van het samenwerkingsverband.

Als een samenwerkingsverband met kamers werkt, wordt een bovenschools overzicht per kamer gemaakt. De werking daarvan hangt af van de afspraken tussen kamers en het samenwerkingsverband.

Ontwikkelingsperspectief

In de beleidskaders is sprake van het werken met een ontwikkelingsperspectief voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben omdat voor hen het basisprogramma van de school niet passend is. Als een leerling een ander programma volgt dan het basisprogramma, is het verplicht een ontwikkelingsperspectief voor die leerling op te stellen.

In het SBO is de afgelopen jaren ervaring opgedaan met het werken met een ontwikkelingsperspectief. Dit is een document waarin wordt omschreven wat het te verwachten uitstroomniveau zal zijn van de leerling, en wat het onderwijsaanbod zal zijn om dat niveau te bereiken. Het ontwikkelingsperspectief is een aanvulling op het huidige individuele handelingsplan. In het wettelijk kader wordt toegelicht: 'Het handelingsplan beschrijft vooral het 'hoe' (hoe worden de doelen bereikt en welke hulp wordt geboden), het ontwikkelingsperspectief beschrijft het 'wat' (wat zijn de doelen waar met de leerling naar toe wordt gewerkt; waar en waarom wijkt dat af van het basisprogramma).'

Het werken met een ontwikkelingsperspectief zal de komende tijd worden uitgewerkt en onderdeel worden van de onderwijspraktijk. Het is te voorzien dat dit invloed zal hebben op de manier waarop gedacht en gesproken wordt over de ondersteuningsmogelijkheden van de school, maar het is niet goed te voorspellen welke invloed dat precies zal hebben op de formuleringen in het schoolondersteuningsprofiel.

Over het werken met een ontwikkelingsperspectief zal een aparte handreiking binnen het instrumentarium verschijnen.

4. De inhoud van het schoolondersteuningsprofiel

In dit hoofdstuk wordt een model van het schoolondersteuningsprofiel beschreven. In deze opzet zijn alle relevante gegevens op een consistente manier opgenomen. Scholen die dit model gebruiken, kunnen ervan op aan dat zij een functioneel ondersteuningsprofiel opstellen. Natuurlijk kan het op onderdelen worden toegesneden op de specifieke situatie van de school, het schoolbestuur of het samenwerkingsverband. Het is ook mogelijk dat de school een ondersteuningsprofiel opstelt of heeft opgesteld, dat vanuit een andere optiek kijkt naar de mogelijkheden van de school. In dat geval kan dit model worden gebruikt als goed vergelijkingsmateriaal, aan de hand waarvan het eigen schoolondersteuningsprofiel kan worden bijgesteld of aangevuld.

1. Inleiding

In de inleiding wordt kort omschreven wat de functie van het document is en hoe het tot stand is gekomen.

2. Algemene gegevens

2.1 Contactgegevens

2.2 Onderwijsvisie / schoolconcept

De onderwijsvisie of het concept van de school is vaak bepalend voor de ondersteuningsmogelijkheden die de school beschrijft. Voor het schoolplan, de schoolgids of de website heeft de school vaak al geformuleerd vanuit welke visie het onderwijs wordt gegeven. Deze teksten kunnen hier (deels) opgenomen worden, of er kan naar verwezen worden.

Het is niet ongebruikelijk dat bij het opstellen van een schoolondersteuningsprofiel de onderwijsvisie kritisch tegen het licht wordt gehouden. De uitgangspunten, doelen en randvoorwaarden voor het geven van onderwijs worden aangevuld of aangescherpt. De uitspraken die dit oplevert over de mogelijkheden van de school, kunnen in dit onderdeel worden opgenomen.

2.3 Kengetallen leerlingpopulatie huidig schooljaar en afgelopen 3 schooljaren

Hier worden feitelijke gegevens over de leerlingpopulatie opgenomen. Het geeft een goed beeld van de omvang van de school en de ervaring die het team heeft met het begeleiden van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.

Het is onvermijdelijk dat bij het eerste schoolondersteuningsprofiel teruggerepen wordt op gegevens die aan de huidige, 'oude' systematiek van leerlingindicaties zijn ontleend. Als over enkele jaren een volgende versie van het ondersteuningsprofiel opgesteld wordt, zullen meer gegevens voor handen zijn die gebaseerd zijn op handelingsgerichte diagnostiek.

Het kan hier gaan om onder andere de volgende gegevens:

- Overzicht van het aantal leerlingen.
- Overzicht van het aantal leerlingen met 0.3 en 1.2 leerlinggewicht.
- Overzicht van het aantal leerlingen dat de voor- of vroegschool heeft bezocht.
- Overzicht van het aantal leerlingen dat in het ZAT is besproken.
- Overzicht van het aantal leerlingen dat is geplaatst in of teruggeplaatst uit het speciaal (basis-) onderwijs.
- Overzicht van de uitstroomgegevens van de leerlingen.
- Overzicht van het aantal leerlingen dat verwezen is naar het speciaal onderwijs
- Overzicht van het aantal leerlingen dat met indicaties voor speciaal onderwijs, dyslexieverklaring of hoogbegaafdheid op de school ingeschreven staat.

3. Basisondersteuning

De basisondersteuning bestaat uit een aantal aspecten, waarover binnen het samenwerkingsverband inhoudelijke afspraken gemaakt worden. In een samenwerkingsverband kunnen specifieke en aanvullende afspraken worden gemaakt met betrekking tot de te onderscheiden aspecten van de basisondersteuning. Dit leidt ertoe dat niet overal in het land dezelfde afspraken over basisondersteuning zullen gelden; de afspraken kunnen verschillen tussen samenwerkingsverbanden of zelfs tussen verschillende kamers binnen hetzelfde samenwerkingsverband.

3.1 Preventie en lichte curatieve interventies

Het eerste aspect van de basisondersteuning is gericht op de ondersteuningsmogelijkheden die de school biedt, al dan niet in samenwerking met partners. In het referentiekader wordt een minimale opsomming gegeven van de interventies die bij de basisondersteuning horen:

- vroegtijdige signalering van leer-, opgroei- en opvoedproblemen;
- de zorg voor een veilig schoolklimaat;
- een aanbod voor leerlingen met dyslexie of dyscalculie;
- een afgestemd aanbod voor leerlingen met meer of minder dan gemiddelde intelligentie;
- toegankelijk schoolgebouw met aangepaste werk- en instructieruimtes en hulpmiddelen;
- aanpak gericht op sociale veiligheid en voorkomen van gedragsproblemen en
- een protocol voor medische handelingen.

3.2 Onderwijsondersteuningstructuur

Bij dit aspect van de basisondersteuning gaat het om de expertise die in de school aanwezig is om interventies te plegen, de manier waarop dat in de school georganiseerd is, en met welke onderwijs- en ketenpartners wordt samengewerkt. In het ondersteuningsprofiel kan dit zichtbaar gemaakt worden door overzichten van:

- de functies en taakprofielen binnen de school, die een beeld geven van de ondersteuningstructuur;
- de gemiddelde groeps grootte en beschikbare personeelsformatie per groep;
- een overzicht van gecertificeerde expertise binnen de school en
- een overzicht van samenwerkingsrelaties van de school.

3.3 Planmatig werken

Als een school planmatig werkt, betekent dat dat de school een goede manier hanteert om na te gaan welke onderwijsbehoefte leerlingen hebben, daarop een passend onderwijsaanbod kan organiseren en dat regelmatig evalueert. Als het nodig is, kan de school bovendien aanvullende expertise van buiten inschakelen. De standaarden die de onderwijsinspectie hanteert voor dit geheel van 'planmatig werken', zijn leidend voor wat de school hierover kan vermelden in het ondersteuningsprofiel.

De volgende standaarden uit het toezichtkader van de inspectie zijn relevant voor het planmatig werken. Ze worden opgenomen in het schoolondersteuningsprofiel. Dat kan door te verwijzen naar een recent inspectierapport, maar ook door de standaarden te hanteren als een instrument voor zelfevaluatie.

- Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften ontwikkelen zich naar hun mogelijkheden.
- De school met een substantieel aantal leerlingen met een leerlinggewicht biedt bij Nederlandse taal leerinhouden aan die passen bij de onderwijsbehoeften van leerlingen met een taalachterstand.

- De leerlingen voelen zich aantoonbaar veilig op school.
- De school heeft inzicht in de veiligheidsbeleving van leerlingen en personeel en in de incidenten die zich op het gebied van sociale veiligheid op de school voordoen.
- De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op het voorkomen en afhandelen van incidenten in en om de school.
- Het personeel van de school zorgt ervoor dat de leerlingen op een respectvolle manier met elkaar en anderen omgaan.
- De leraren stemmen de aangeboden leerinhouden af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.
- De leraren stemmen de instructie af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.
- De leraren stemmen de verwerkingsopdrachten af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.
- De leraren stemmen de onderwijstijd af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.
- De school gebruikt een samenhangend systeem van genormeerde instrumenten en procedures voor het volgen van de prestaties en de ontwikkeling van de leerlingen.
- De leraren volgen en analyseren systematisch de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen.
- De school stelt bij plaatsing zo nodig een ontwikkelingsperspectief vast.
- De school volgt of de leerlingen zich ontwikkelen conform het ontwikkelingsperspectief en maakt naar aanleiding hiervan beredeneerde keuzes.
- De school signaleert vroegtijdig welke leerlingen ondersteuning nodig hebben.
- Op basis van een analyse van de verzamelde gegevens bepaalt de school de aard van de ondersteuning voor de leerlingen.
- De school voert de ondersteuning planmatig uit.
- De school evalueert regelmatig de effecten van de ondersteuning.
- De school zoekt de structurele samenwerking met ketenpartners waar noodzakelijke interventies op leerlingniveau haar eigen kerntaak overschrijden.
- De school heeft inzicht in de onderwijsbehoeften van haar leerlingenpopulatie.
- De school evalueert jaarlijks de resultaten van de leerlingen
- De school evalueert regelmatig het onderwijsleerproces.
- De school werkt planmatig aan verbeteractiviteiten
- De school borgt de kwaliteit van het onderwijsleerproces
- De school verantwoordt zich aan belanghebbenden over de gerealiseerde onderwijskwaliteit.

Aanvullend hierop kunnen standaarden voor handelingsgericht werken worden toegevoegd, in lijn met de intenties van passend onderwijs. Bij deze standaarden kan gevraagd worden naar onder andere het werken met groepsplannen.

De volgende standaarden kunnen gebruikt worden voor het beschrijven van handelingsgericht werken.

- Leerkrachten verkennen en benoemen de onderwijsbehoeften van leerlingen o.a. door observatie, gesprekken en het analyseren van toetsen.
- Leerkrachten bekijken en bespreken de wisselwerking tussen de leerling, de leerkracht, de groep en de leerstof om de onderwijsbehoeften te begrijpen en daarop af te stemmen.
- Leerkrachten reflecteren op hun eigen rol en het effect van hun gedrag op het gedrag van leerlingen, ouders, collega's.
- Leerkrachten zijn zich bewust van de grote invloed die zij op de ontwikkeling van hun leerlingen hebben.

- Alle teamleden zoeken, benoemen en benutten de sterke kanten en interesses van de leerlingen, de leerkrachten, de ouders en het schoolteam.
- Leerkrachten werken samen met hun leerlingen. Ze betrekken hen bij de analyse, formuleren samen doelen en benutten de ideeën en oplossingen van leerlingen.
- Leerkrachten werken samen met ouders. Ze betrekken hen als ervaringsdeskundige en partner bij de analyse van de situatie en het bedenken en uitvoeren van de aanpak.
- Leerkrachten benoemen hoge, reële SMARTI-doelen voor de lange (einde schooljaar) en voor de korte (tussendoelen) termijn. Deze doelen worden gecommuniceerd en geëvalueerd met leerlingen, ouders en collega's
- Leerkrachten werken met een groepsplan waarin ze de doelen en de aanpak voor de groep, subgroepjes en mogelijk een individuele leerling beschrijven.
- Leerkrachten bespreken minstens drie keer per jaar hun vragen betreffende het opstellen, uitvoeren en realiseren van hun groepsplannen met de intern begeleider.
- De onderwijs- en begeleidingsstructuur is voor eenieder duidelijk. Er zijn heldere afspraken over wie wat doet, waarom, waar, hoe en wanneer.
- De onderwijs- en begeleidingsstructuur is voor eenieder duidelijk. Er zijn heldere afspraken over wie wat doet, waarom, waar, hoe en wanneer.
- Alle teamleden zijn open naar collega's, leerlingen en ouders over het werk dat gedaan wordt of is. Motieven en opvattingen worden daarbij inzichtelijk gemaakt.

3.4 Basiskwaliteit van het onderwijs

Dit aspect van de basisondersteuning verwijst naar het toezichtkader van de inspectie van het onderwijs en naar het meest recente oordeel van de inspectie van het onderwijs over de kwaliteit van de school. Een eerste standaard daarvoor is de vraag of de leerresultaten van de leerlingen aan het eind van de basisschool ten minste op het niveau liggen dat verwacht mag worden van op grond van de kenmerken van leerlingen.

Voor de meeste scholen geldt dat de inspectie dit akkoord heeft bevonden en dat de school onder normaal toezicht staat. Als de onderwijsinspectie aanleiding heeft gezien om de kwaliteit van de school nader te onderzoeken, of een verbeteringsprogramma met de school heeft afgesproken, kan dat hier kort omschreven worden.

4. Extra ondersteuning: Ondersteuningsarrangementen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

In dit hoofdstuk wordt omschreven welke extra mogelijkheden een school heeft. Het is goed mogelijk om een indeling op leerlingkenmerken te hanteren, waarbinnen de ondersteuningsmogelijkheden van de school handelingsgericht worden geformuleerd.

4.4 Leer- en ontwikkelingsondersteuning

4.5 Fysiek medische ondersteuning

4.6 Sociaal-emotioneel en gedragsondersteuning

4.7 Ondersteuning in de thuissituatie

Een arrangement bestaat uit meerdere onderdelen, namelijk expertise, aandacht en tijd, voorzieningen, mogelijkheden van het gebouw en samenwerking. Een arrangement bestaat niet uit een enkel onderdeel, bijvoorbeeld alleen expertise. Dat is een te smalle basis voor een complete aanpak.

In het schoolondersteuningsprofiel kan een arrangement als volgt omschreven worden.

Arrangement	Invulling
<p>(VOORBEELD) De school heeft een aanpak voor leerlingen die behoefte hebben aan kortdurende, afwisselende taken.</p>	<p>(VOORBEELD) <i>Deskundigheid</i> De school heeft hiermee ervaring opgedaan. De intern begeleider is bij haar masteropleiding SEN afgestudeerd op leerlingen met aandachtsstoornissen.</p> <p><i>Aandacht en tijd</i> De gemiddelde groepsgrootte van 28 leerlingen is kritisch; de school heeft wel ervaring met het inzetten van stagiaires voor het verlenen van assistentie.</p> <p><i>Voorzieningen</i> Alle leerkrachten werken met klassenmanagement en instructiemodellen met behulp waarvan leerlingen maximaal worden ondersteund in een eigen activiteitenprogramma. Leerlingen leren in de aanpak voor sociaal-emotionele ontwikkeling omgaan met elkaars verschillen, ook in leerstijl.</p> <p><i>Gebouw</i> Het schoolgebouw heeft prikkelarme werkplekken; hiervan kan bij gebrek aan toezicht niet altijd gebruik gemaakt worden.</p> <p><i>Samenwerking</i> De school werkt samen met een gedragspecialist uit het samenwerkingsverband.</p>

Arrangement	Invulling
<p>(VOORBEELD) De school heeft een aanpak voor leerlingen die slecht ter been zijn.</p>	<p>(VOORBEELD) <i>Deskundigheid</i> De school heeft ervaring met een leerling die in een rolstoel zit en met een leerling die spastisch is en gebruik maakt van een rollator.</p> <p><i>Aandacht en tijd</i> Leerkrachten zijn in staat om de leerlingen te begeleiden. Bij uitstapjes worden hulpouders ingeschakeld. Oudere leerlingen helpen elkaar.</p> <p><i>Voorzieningen</i> Er zijn geen specifieke voorzieningen ingericht. De bewegingslessen worden gegeven door een vakleerkracht die in staat is om sommige (spel)oefeningen aan te passen aan de mogelijkheden van de leerlingen.</p>

	<p><i>Gebouw</i> Het schoolgebouw is relatief nieuw en gebouwd op toegankelijkheid voor rolstoelen.</p> <p><i>Samenwerking</i> Nieuwe leerkrachten krijgen een korte workshop over het lichamelijk ondersteunen van leerlingen vanuit de GGD.</p>
--	---

5 Randvoorwaarden

Het is functioneel om randvoorwaarden en grenzen van de mogelijkheden van de school te formuleren. Teams vermelden bijvoorbeeld graag dat de mogelijkheden die zij hebben niet onbegrensd zijn, en dat zij alleen mogelijkheden zien als leerlingen leerbaar zijn en het klimaat voor medeleerlingen en leraren veilig is. Als een school de afweging moet maken of voor een individuele leerling (nog steeds) passend onderwijs kan worden geboden, kunnen deze randvoorwaarden meegewogen worden.

6 Conclusie en ambities

In deze paragraaf wordt verwoord welke ondersteuningsmogelijkheden de school in de nabije toekomst wil en kan realiseren.

5. De functies van het schoolondersteuningsprofiel

Het schoolondersteuningsprofiel ondersteunt in de eerste plaats het antwoord op de vraag of een school kan voldoen aan de onderwijsbehoefte van een leerling. Daarnaast heeft het ondersteuningsprofiel een aantal andere functies.

Communicatie

Het ondersteuningsprofiel is de basis voor de communicatie met ouders. Op basis van het profiel kan uitgelegd worden wat de school wel of niet voor hun kind kan betekenen. Als ouders hun kind aanmelden bij de school, dient het ondersteuningsprofiel als basis voor de afweging of een school de onderwijsondersteuning kan bieden waaraan het kind behoefte heeft. Het ondersteuningsprofiel zal vrijwel nooit direct en eenduidig een antwoord bieden op die vraag; ieder kind en iedere situatie is uniek. Toch zal het ondersteuningsprofiel helpen om een beargumenteerde afweging te maken. Meer in zijn algemeenheid kan in de schoolgids opgenomen worden welke ondersteuningsmogelijkheden de school heeft. Daarvoor volstaat een samenvatting van het ondersteuningsprofiel. Die samenvatting kan bestaan uit de weergave van de basisondersteuning die afgesproken is in het samenwerkingsverband, en waaraan de school voldoet, aangevuld met een beknopte weergave van de extra ondersteuning die een school kan bieden.

Professionalisering

Het ondersteuningsprofiel ondersteunt het professionaliseringsbeleid van de school. Mede op basis van dit document kan bepaald worden welke competenties leerkrachten moeten beheersen om onderwijs en ondersteuning te verzorgen zoals de school heeft omschreven.

In het bestuursakkoord dat in december 2011 gesloten is tussen OCW en de PO-Raad wordt deze functie van het ondersteuningsprofiel aangehaald. In dit akkoord staat bij paragraaf 4.5:

'Niet elke leraar of elke school hoeft dezelfde expertise op elk niveau te bezitten. Binnen een school maakt men hierover afspraken in het kader van het op te stellen ondersteuningsprofiel en tussen scholen in de nieuw te vormen samenwerkingsverbanden in het 'ondersteuningsplan'. In het verlengde van een ondersteuningsprofiel van de school en het ondersteuningsplan van een samenwerkingsverband is een professionaliseringsplan wenselijk om er voor te zorgen dat de benodigde expertise aanwezig is. Dat kan op het niveau van het samenwerkingsverband zijn. Dat laat onverlet dat de schoolbesturen primair zelf verantwoordelijk zijn voor de professionalisering van hun onderwijspersoneel.'

Het ondersteuningsprofiel kan ambities van de school in kaart brengen als het gaat om extra ondersteuningsmogelijkheden. Deze ambities kunnen worden meegenomen in het schoolplan en zijn medebepalend voor het professionaliseringsbeleid.

Bovenschoolse inzet van het schoolondersteuningsprofiel

Een samenwerkingsverband maakt eigen afspraken over de basisondersteuning en bepaalt zo aan welk niveau van ondersteuning elke school binnen het samenwerkingsverband moet voldoen.

Binnen een samenwerkingsverband kunnen kamers worden ingericht. Het is mogelijk dat verschillende kamers binnen één samenwerkingsverband verschillende invullingen van de basisondersteuning hanteren, passend bij het geheel van afspraken dat tussen het samenwerkingsverband en de kamer is gemaakt.

In hoofdstuk 3 is al omschreven dat de gegevens uit de ondersteuningsprofielen onderling vergelijkbaar moeten zijn, zodat een bovenschools overzicht gemaakt kan worden. Dit overzicht heeft de volgende functies:

- het helpt het bestuur bij het bepalen van een niveau van basisondersteuning, dat tegelijkertijd realistische en ambitieus is;
- het helpt het bestuur bij het bepalen of scholen mede-gefinancierd zullen worden uit ondersteuningsmiddelen, om het niveau van basisondersteuning te realiseren;
- het helpt het bestuur bij het bepalen of het samenwerkingsverband in staat is om alle leerlingen passend onderwijs te bieden, waarmee het samenwerkingsverband aan de bestuurlijke zorgplicht kan voldoen.

Het schoolondersteuningsprofiel in relatie tot andere documenten

Het samenwerkingsverband maakt minstens eens in de vier jaar een ondersteuningsplan, waarin het uiteenlopende aspecten van haar beleid beschrijft. In het wettelijk kader is vastgelegd dat de schoolondersteuningsprofielen deel uitmaken van het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband.

Het is niet goed werkbaar om tientallen schoolondersteuningsprofielen zonder meer als bijlage toe te voegen aan het ondersteuningsplan. De samengevoegde schoolondersteuningsprofielen moeten inzichtelijk maken welke werking uitgaat van de afspraken die in het samenwerkingsverband worden gemaakt over basisondersteuning, en of in het aanbod van het samenwerkingsverband sprake is van een dekkend netwerk, op basis waarvan de schoolbesturen aan hun zorgplicht kunnen voldoen om aan iedere leerling passend onderwijs te bieden.

Een samenvatting van de schoolondersteuningsprofielen in de vorm van een bovenschools overzicht, dat antwoord geeft op de hierboven genoemde vragen, zal volstaan als onderdeel van het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband.

In de praktijk betekent dit dat in een vierjarige beleidscyclus de schoolondersteuningsprofielen moeten worden opgesteld in het jaar voorafgaand aan het jaar waarin het ondersteuningsplan wordt opgesteld. Dan is er tijd om het geheel van de nieuwe schoolondersteuningsprofielen te overzien en op basis daarvan nieuw beleid te ontwikkelen voor het samenwerkingsverband.

Nu geldt een dergelijke beleidscyclus voor de meeste scholen en samenwerkingsverbanden nog niet. Er zijn scholen die 1 of 2 jaar geleden een schoolprofiel hebben opgesteld en naar het zich laat aanzien zal in mei 2013 het samenwerkingsverband een ondersteuningsplan moeten opleveren.

Het zal bovendien lastig zijn om op alle aspecten van passend onderwijs een ondersteuningsplan op te leveren dat vier jaar lang richting kan geven.

In de praktijk is de onderstaande tabel in veel gevallen goed werkbaar:

Schooljaar 2011-2012	Schoolplan opgesteld
Schooljaar 2012-2013	Ondersteuningsplan voor nieuw samenwerkingsverband opgesteld met een werking van 2 jaar
Schooljaar 2013-2014	Tweejarig ondersteuningsplan operationeel
Schooljaar 2013-2014	Vorbereiding/ bijstelling nieuwe schoolondersteuningsprofielen
	Advies MR
Schooljaar 2014-2015	Vorbereiding nieuw vierjarig ondersteuningsplan samenwerkingsverband.
Schooljaar 2015-2016	Vierjarig ondersteuningsplan operationeel / tevens nieuwe schoolplan periode

Het schoolondersteuningsprofiel en de inzet van middelen

De noodzaak om afspraken te maken over de invulling van basisondersteuning vloeit voort uit de inrichting van het samenwerkingsverband en het ontwikkelen van een systematiek voor de toewijzing van onderwijsondersteuning en de besteding van middelen die daarvoor bedoeld zijn.

De inhoudelijke afspraken over basisondersteuning, waaraan elke school binnen het samenwerkingsverband moet voldoen, vormen de basis voor sluitende afspraken over expertise, voorzieningen, toewijzing en geld.

De basisondersteuning kan binnen een samenwerkingsverband op een relatief laag niveau worden vastgesteld; er staan dan weinig onderwijsondersteuningsmiddelen tegenover en scholen zullen een relatief groot beroep doen op aanvullende expertise en voorzieningen. Strikt genomen zou een samenwerkingsverband er zelfs voor kunnen kiezen om de basisondersteuning af te spreken op het enkele aspect van basiskwaliteit. Alle specifieke mogelijkheden van reguliere en speciale scholen zijn dan aan te merken als arrangement, die vanuit het ondersteuningsbudget gefinancierd kunnen worden. Als de basisondersteuning op een hoog niveau wordt afgesproken, kunnen daar veel ondersteuningsmiddelen tegenover staan en zijn er relatief weinig aanvullende expertise en voorzieningen nodig.

In het Referentiekader worden drie modellen gegeven, waarlangs de onderwijsondersteuningsmiddelen kunnen worden verdeeld. Opgemerkt wordt dat naar alle waarschijnlijkheid een samenwerkingsverband zal uitkomen op een combinatie van modellen. De modellen zijn vooral functioneel voor een samenwerkingsverband om zich te oriënteren op verschillende financiële sturingsmechanismen.

Bij de toepassing van deze modellen kan het samenwerkingsverband zich laten leiden door de 'prikkel' die deze combinatie meebrengt voor het realiseren van een nieuwe koers voor het samenwerkingsverband. Deze financiële omslag zal pas geleidelijk aan kunnen plaatsvinden, omdat het samenwerkingsverband ook lopende, meerjarige verplichtingen heeft ten aanzien van leerlingondersteuning.

In geen enkel denkmodel over de verdeling van middelen, zal direct geld worden uitgekeerd op basis van de gegevens in het ondersteuningsprofiel van een school. Het ondersteuningsprofiel is wel een bouwsteen in het beleid dat het samenwerkingsverband ontwikkelt om ondersteuning toe te wijzen en te financieren. Het is denkbaar dat een school mede uit ondersteuningsmiddelen wordt geholpen om het niveau van basisondersteuning te realiseren, of met behulp van ondersteuningsmiddelen extra ondersteuning kan realiseren of borgen.

Daarbij werken het samenwerkingsverband en de schoolbesturen samen vanuit hun eigen verantwoordelijkheid: het schoolbestuur is direct verantwoordelijk voor de zorgplicht; samenwerkingsverbanden zijn direct verantwoordelijk voor de inzet van middelen.

Bijlage

Het wettelijk kader over het schoolondersteuningsprofiel

In het wettelijk kader passend onderwijs wordt het schoolondersteuningsprofiel omschreven als 'een beschrijving van de voorzieningen die zijn getroffen voor de ondersteuning van leerlingen die extra ondersteuning behoeven'.

Vastgelegd is dat het ondersteuningsprofiel door het bevoegd gezag wordt vastgesteld, minstens eenmaal in de vier jaar. De medezeggenschapsraad van de school heeft adviesrecht.

In de memorie van toelichting op de wetstekst staat het volgende.

'De schoolbesturen stellen het ondersteuningsprofiel van elke school vast; daarmee wordt voor ouders duidelijk welke ondersteuning op de school aan de leerlingen beschikbaar wordt gesteld. De medezeggenschapsraad van de school heeft adviesrecht bij de vaststelling van het schoolondersteuningsprofiel.' (...)

'Met dit wetsvoorstel wordt het begrip schoolondersteuningsprofiel wettelijk vastgelegd: een beschrijving van de voorzieningen die op de school zijn getroffen voor leerlingen die extra ondersteuning behoeven. In het schoolondersteuningsprofiel formuleert de school dus de extra ondersteuning die zij kan verzorgen. Het schoolondersteuningsprofiel komt tot stand in de school en wordt opgesteld door het team (de directeuren, de leraren, de intern begeleider of zorgcoördinator) van de school. Zo nodig wordt in kaart gebracht op welke punten de leraren van de school extra professionalisering nodig achten. In het referentiekader worden handvatten geboden voor het opstellen van het schoolondersteuningsprofiel. De invulling van het schoolondersteuningsprofiel hangt af van de expertise van de school en de afspraken die binnen het samenwerkingsverband zijn gemaakt. Het schoolondersteuningsprofiel wordt betrokken bij het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband en het schoolplan van de school. Het profiel wordt in de schoolgids geplaatst zodat ouders, leerlingen en andere partijen inzicht hebben in de mogelijkheden voor extra ondersteuning op de school.'

Daarnaast wordt in het wettelijk kader aangegeven dat het ondersteuningsprofiel een rol speelt bij de toelating van leerlingen op school. Het ondersteuningsprofiel kan verhelderen in hoeverre de onderwijsbehoefte van een leerling past bij de mogelijkheden van de school.

Het referentiekader over het schoolondersteuningsprofiel

In het wettelijk kader wordt de nadruk gelegd op de extra ondersteuning die een school kan bieden.

In het referentiekader wordt die extra ondersteuning ook omschreven en wordt uitvoerig ingegaan op wat onder 'basisondersteuning' wordt verstaan:

'We omschrijven basisondersteuning als het door het samenwerkingsverband afgesproken geheel van preventieve en lichte curatieve interventies die binnen de ondersteuningstructuur van de school planmatig en op een overeengekomen kwaliteitsniveau worden uitgevoerd.'

De basisondersteuning bestaat volgens het referentiekader uit vier te onderscheiden aspecten. Sommige daarvan zijn direct gerelateerd aan het toezichtkader van Inspectie van het Onderwijs, en andere daarvan nodigen het samenwerkingsverband uit om die verder in te vullen.

'Lichte curatieve interventies

In de beschrijving van basisondersteuning worden tenminste afspraken vastgelegd over:

- de preventieve (onderwijs)ondersteuning: tijdig signaleren van leerproblemen en opgroei- en opvoedproblemen in samenwerking met het CJG;

- een aanbod voor leerlingen met dyslexie en/of dyscalculie;
- onderwijsprogramma's en leerlijnen die zijn afgestemd op leerlingen met een meer of minder dan gemiddelde intelligentie. De begrenzing van onderwijsondersteuning binnen een reguliere school op basis van IQ alleen wordt vermeden;
- fysieke toegankelijkheid en de beschikbaarheid van hulpmiddelen voor leerlingen met een (meervoudige) lichamelijke handicap;
- (ortho)pedagogische en/of orthodidactische programma's en methodieken die gericht zijn op sociale veiligheid en het voorkomen van gedragsproblemen;
- een protocol voor medische handelingen;
- de curatieve ondersteuning die de school samen met ketenpartners kan bieden.

Bovengenoemde interventies zijn structureel beschikbaar voor en/of binnen de school en moeten de continuïteit in de schoolloopbaan van een leerling ondersteunen.

Voor alle genoemde interventies geldt dat een diagnose de handelingsgerichte aanpak ondersteunt. Er wordt geen indicatie afgegeven die recht geeft op extra (leerlinggebonden) financiering.

De onderwijsondersteuningstructuur

Het tweede aspect van basisondersteuning is de onderwijsondersteuningstructuur. In het ondersteuningsprofiel van de school wordt in ieder geval aangegeven wat de expertise is van het (ondersteunings)team voor wat betreft preventieve en (licht) curatieve interventies en hoe die zichtbaar worden in onderwijsorganisatie van de school. Ook wordt aangegeven hoe de specifieke expertise van samenwerkende scholen wordt benut en met welke ketenpartners wordt samengewerkt.

Planmatig werken

Het derde aspect van basisondersteuning is planmatig werken. De indicatoren Zorg en begeleiding, zoals die door de onderwijsinspectie in het toezichtkader voor po en vo zijn vastgelegd, vormen hiervoor het uitgangspunt.

Kwaliteit van basisondersteuning

Kwaliteit is het vierde aspect van basisondersteuning. Criterium hiervoor is het landelijk vastgestelde toezichtkader van de onderwijsinspectie waarin een minimumnorm voor basiskwaliteit wordt genoemd: de leerprestaties (po) en opbrengsten (vo) van de school zijn tenminste voldoende en het onderwijsleerproces of de ondersteuning en begeleiding voldoet aan de gestelde norm.

Om recht te doen aan de doelstellingen van passend onderwijs is echter een hoger ambitieniveau nodig. Dit wordt door de schoolbesturen vastgesteld. Budgetfinanciering en de keuze voor de verdeling van middelen zullen het belang van duidelijke ambities nog verder versterken.

Ambitieniveau basisondersteuning

Bij de bepaling van het ambitieniveau hanteren we de combinatie van het hiervoor beschreven onderwijsondersteuningsaanbod en de onderwijs(ondersteuning)kwaliteit.

1. De school heeft, binnen de door het samenwerkingsverband gestelde marge, een onderwijsondersteuningsaanbod voor preventieve en (licht) curatieve (onderwijs)ondersteuning;
2. De school hanteert voor haar onderwijsondersteuning de eisen die het toezichtkader van de onderwijsinspectie stelt aan Zorg en begeleiding;
3. Het onderwijspersoneel voldoet aan de professionele eisen zoals vastgelegd in het Besluit bekwaamheidseisen (2005).'